

Itä- ja Pohjois-Suomen palaute 4. ohjelmaluonnokseen: Koronan vaikutukset ohjelmatekstiin sekä 1. kertaa esillä olleisiin osiin

Itä- ja Pohjois-Suomi esittää, että TEM tuottaa ja kokoaa maakuntien käyttöön tietoon pohjautuvan analyysin koronakriisin aluetaloudellisista elinkeino- ja työllisyysvaikutuksista sekä sosiaalisista vaikutuksista tasalaatuisen ja luotettavan tilannekuvan luomiseksi. Maakunnissa tarvitaan tietoon pohjautuvaa analyysiä koronakriisin pitkäkestoiseen jälkihoitoon. Analyysiä tarvitaan paitsi rakennerahasto-ohjelmatyöhön, myös aluekehityksen tilannekuvan muodostamiseen sekä uusien maakuntaohjelmien ja niiden toimenpidesuunnitelmien laatimiseen.

Lisäksi Itä- ja Pohjois-Suomi esittää, että valtakunnallisiin toimiin varattavasta ESR-rahoituksesta kohdennetaan rahoitusta koronakriisin jälkitoimien hoitamiseen.

Koronan ja muiden äkillisten suhdanne- ja rakennemuutosten vaikutukset ohjelmatekstiin

IP-alue ehdottaa, että ohjelman strategiaosioon kirjoitetaan uusi kappale, joka käsittelee äkillisten suhdanne- ja rakennemuutosten alueellista hoitamista. Ohjelman rahoituksella tulee reagoida nopeasti ja joustavasti ohjelmakauden aikana tarvittaviin äkillisiin tarpeisiin. Koronan lisäksi nopeaa reagoitua vaativia tilanteita ovat viime vuosina olleet maahanmuuttokriisi sekä ICT-alan rakennemuutokset. Joustavuus tulee huomioida myös lainsäädännössä.

Lisäksi strategiassa tulee huomioida koronakriisin aiheuttamien pitkäkestoisten vaikutusten jälkihoito alueilla. Koronakriisi tulee aiheuttamaan vuosia kestäviä taloudellisia ja sosiaalisia seurannaisvaikutuksia.

Itä- ja Pohjois-Suomi toteaa, että 4. ohjelmaluonnoksen erityistavoitteiden sisällöt mahdollistavat pääosin koronakriisin ja muiden suhdanne- ja rakennemuutosten jälkihoitamisen. EAKR-erityistavoitteiden teksteissä tulisi kuitenkin huomioida kehittämisen kohteena aikaisempaa vahvemmin mikro- ja yksityisyritysten liiketoiminnan kehittäminen ja uudistaminen sekä aikaisempaa selkeämmin palvelualojen kehittäminen.

Tuen piirissä tulee olla myös yritysten sopeutuminen ja muutostilanteisiin vastaaminen sekä elinkeinoelämän uudelleen rakentuminen.

ESR-rahoituksen osalta olisi syytä mahdollistaa työvoimapolitiittiset toimenpiteet erilaisiin alueellisesti tärkeisiin kohteisiin ja kokeiluihin.

ESR:n erityistavoitteeseen 4.1.1 Polkuja töihin tulee lisätä työnantajiin ja työnantajayrityksiin kohdentuvia toimenpiteitä omana kohtanaan. Itä- ja Pohjois-Suomi esittää uutta väliotsikkaa "Mikro- ja pk-yritysten sekä muiden työnantajien työllistämisen edistäminen ja työvoiman saatavuuden turvaaminen" kohtaan "erityistavoitteen pääasiallinen sisältö otsakkeittain".

Mikroyritykset ja yksityisyritykset on huomioitava aikaisempaa paremmin ESR-toimissa. ET 4.1.1:n kohderyhmiin tulee lisätä yksityisyritykset. Yksityisyritysten, mikro- ja pk-yritysten jaksamisen ja työhyvinvoinnin kehittäminen tulee lisätä ohjelmaan. Lisäksi tulee huomioida mikro- ja pk-yritysten liiketoiminnan turvaaminen ja muutoskyky poikkeustilanteessa sekä muutoskyvyn vahvistaminen poikkeustilanteiden ja markkinatilanteiden muutoksiin varautumiseksi.

Rakennerahastovarojen käytettävyyttä koronatilanteen jälkihoitamisessa sekä muissa nopeissa suhdannemuutoksissa lisää, kun ohjelmavalmistelussa huomioidaan Itä- ja Pohjois-Suomen jo aikaisemmin tekemät seuraavat ehdotukset:

- Työvoimapolitiittiset toimenpiteet ohjelmärahoituksen piiriin Koronan myötä muuttuneessa tilanteessa
- De minimis -hankkeiden hallinnollisiin käytäntöihin on haettava aidosti keventämistä
- Yritysryhmähankkeet mahdolliseksi, huomioitava lainsäädännössä
- Ohjelmassa pitää pystyä rahoittamaan kasvua ja työllisyyttä edistäviä investointeja, huomioiden toimialariippumattomuus. Investointituet ovat tarpeellisia sekä työllisyyden edistämisen että elinkeinojen kehittämisen kannalta.
- Invest EU -rahoitusinstrumenttien valmistelussa on huomioitava Itä- ja Pohjois-Suomen yritysrahoituksen erityiset haasteet. Itä- ja Pohjois-Suomen alueellisessa ohjelmavalmistelussa on pidetty johdonmukaisesti esillä alueen yritysrahoitukseen liittyviä haasteita, kuten vakuusarvojen alueellista eriytymistä sekä tarvetta alueelle kohdistuville pääomasijoitusrahoille. Myös rahoitusinstrumenttiselvityksessä on tunnistettu alueelliset erot yritysrahoituksessa ja tuodaan esille käynnissä oleva ilmiö vakuusarvojen alueellisesta eriytymisestä. Yritysrahoitukseen liittyvä alueellinen eriytymiskehitys on pysäytettävä.
- Osaamistili-kokeilu on mahdollistettava ESR-rahoituksella
- Ohjelmassa on oltava mahdollisimman vähän %-kohtaisia korvamerkkauksia ohjelman joustavuuden mahdollistamiseksi. Vähähiilisyydelle mahdollisesti asetettavan %-osuuden on oltava mahdollisimman pieni, huomioiden uuden JTF-rahoituksen ilmastopainotuksen. JTF -toimenpiteet tulee sisällyttää mahdollisen ohjelmalle asetettavan vähähiilisyystavoitteen sisälle. Koronatilanteen hoitaminen edellyttää, ettei ohjelmassa rajata pois mahdollisuutta edistää sellaisia toimialoja, joilla on kasvupotentiaalia, mutta jotka ovat ilmastovaikutuksiltaan neutraaleja.
- ESR 4.6.1 Otsikon työelämän uudistaminen tulisi lisätä lause: Edistetään yritysten muutoskyvykkyyttä neuvonnan, ohjauksen ja verkostojen kautta

Mahdollistavat edellytykset

EAKR ET 1.1. ja ET 1.3.: Kansallisen tai alueellisten älykkään erikoistumisen strategioiden hyvä hallinta

IP- ja ELSA-alueiden maakuntaliitot ovat antaneet yhteisen näkemyksensä älykkään erikoistumisen mahdollistaviin edellytyksiin 27.3.2020.

Komissiolle tulee esittää huomattavan paljon pidemmälle viety esitys siitä, miten kansallisen ja alueellisten tutkimus- ja innovaatiojärjestelmien koordinaatio järjestetään. Alueiden kehittämisen näkökulmasta on keskeistä luoda mekanismi, jonka kautta maakuntien innovaatiojärjestelmien tarpeet tulevat huomioiduksi kansallisen innovaatiopolitiikan sisällöissä ja kansallisten innovaatorahoitusten valmistelussa. Mekanismin tulisi mahdollistaa kansallisen TKI-kokonaisuuden kehittämisen yhteistyössä alueiden kanssa. Mekanismissa tulee varmistaa myös kansallinen tutkimus- ja innovaatiotoiminnan tuki koko Suomelle. Rakennerahastojen ja kansallisen innovaatiotoiminnan välistä vuorovaikutusta ja koordinaatiota on selkeä tarve kehittää.

Muut palautteet

Hankkeiden hakumenettelyt ja tukikelpoisuuslainsäädännön tulisi tukea joustavaa ja äkilliset muutostilanteet huomioiva kehittäminen.